

KIRSAL VE KENTSEL KÖKENLİ YAYIM ELEMANLARININ YAYIMCI NİTELİKLERİNİ ETKİLEYEN ETMENLER AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Hacer ÇELİK ATEŞ¹, Mustafa TERİN¹

ÖZET

Tarımsal yayım çalışmalarının uygulayıcıları yayım elemanlarıdır. Yayım elemanlarının uygulamadaki başarılarında sosyo ekonomik ve yayımcı nitelikleri etkili olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, kırsal ve kentsel kökenli yayım elemanlarının sosyo ekonomik ve yayımcı niteliklerini etkileyen etkenleri belirleyerek ve varsa farklılıkları ortaya koyarak, bu farklılıkların istatistikî açıdan önemli olup olmadığını saptamaktır. Araştırma bölgesi Van'dır. Araştırmanın ana materyalini Van ili ve ilçelerinde görev yapan 41 yayım elemanlarını ile yapılan anketler oluşturmaktadır. Toplanan veriler mutlak ve oransal dağılımlar ile bağımsızlık testi yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Van'da görev yapan yayım elemanlarının % 61.0'i kırsal % 39.0'u ise kentsel kökenlidir. Kırsal kökenli yayım elemanlarının % 16.0'si kadın, % 84.0'ü erkek, % 56.0'sı lisans mezunu ve % 48.0'inin baba mesleği çiftçidir. Kentsel kökenli yayım elemanlarının ise % 43.8'i, kadın, % 56.2'si erkek, % 50.0'si lisans mezunu ve % 43.8'inin baba mesleği memurdur. Kırsal kökenli yayım elemanlarının % 52.2'si, kentsel kökenli yayım elemanlarının ise % 47,8'i isteyerek yayımcı olmuştur. Yayım elemanlarının kullandıkları yayım yöntemi ile eğitim durumu arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (P<0.05). Yayım yöntemi olarak, kırsal kökenli yayım elemanlarının % 39.1'i bireysel yöntemi % 21.7'si grupsal yöntemi ve % 39.1'i her iki yöntemi de kullanırken, kentsel kökenli yayım elemanlarının % 18.8'i bireysel yöntemi, % 50.0'si grupsal yöntemi ve % 31.3ü her iki yöntemi birlikte kullanmaktadır. Bağımsızlık testine göre yayım elemanlarının daha önceden yayımı bilmeleri ile isteyerek yayımcı olmaları arasında ve eğitim durumları ile kullanılan yayım araçları arasındaki ilişki anlamlıdır (P<0.05).

Anahtar Kelimeler: Kırsal-Kentsel köken, Yayım Elemanları, Yayımcı Nitelikleri

Comparison Rural and Urban Roots of the Extension Workers in Terms of Factor Affecting Professional Attributes

ABSTRACT

The extension personnel are the implementers of the agricultural extension activities. The socio-economic and professional character of these personnel can significantly affect the success of any implementation. The goal of this study is to determine rural and urban roots the factors affecting professional attributes of the extension personnel and to establish differences, if any, to investigate the statistical significance of these differences. The studies carried out in the province of Van. The main data of the study are collected by interviewing 41 extension workers working in offices of Ministry of Agriculture and Rural Affairs in Van Province. The data is analyzed by using absolute value, ratio distribution, and test of independence. According to the results of the study 61.0% of the extension personnel working in Van Province have rural roots and 39.0% have urban roots. Among those with rural roots, 16.0 % are women, 84.0 % are men, 56.0 % have graduate degrees, and fathers of 48.0 % are farmers. Among the extension personnel with urban roots, 43.8 % are women, 56.2 % are men, 50.0 % have graduate degrees, and fathers of 43.8 % work in a government office. When choosing their profession, 44.0 % of personnel with rural roots and 75.0 % of personnel with urban roots made a conscious decision. There is a significant statistical difference between the level of education and the method used by the extension personnel (P<0.05). As extension method, 39.1 % of extension personnel with rural background use the individual method, 21.7 % use the group method, and 39.1 % use both the individual and group methods. Among the personnel with urban background, 18.8 % use the individual

¹ Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 65080 VAN

method, 50.0 % use the group method, and 31.3 % use both individual and group methods. The analyses using the statistical test of independence also show that there is a significant difference between the personnel's previous knowledge about extension and consciously choosing extension as a profession, and between their education and method of extension used by them ($P < 0.05$).

Key Words: Rural-Urban Roots, Extension Workers, Professional attributes,

1.GİRİŞ

Tarımsal üretimde, gelişimin ve modern teknolojinin kullanımında başarılı yayım çalışmalarının etkisi büyüktür. Yayım çalışmalarının başarılı uygulanması sonucunda, üreticilerin gelirlerinde ve yaşam seviyelerinde iyileşme ve yükselme görülebilir.

Yayım çalışmalarında hedef kitlenin iyi tanınması ve özelliklerinin ortaya konulması kadar, bu çalışmaları yürütecek yayım elemanlarının da bazı özelliklerinin bilinmesi, çalışmaların başarısını ve etkinliğini arttıracaktır. Bu nedenle yayım elemanlarının teknik ve mesleki özelliklerinin yanı sıra sorun çözebilme, ileriye görebilme, işbirliği kurabilme, güven yaratabilme ve kendini sevdirebilme gibi özelliklerinin de olması gerekmektedir (Şenocak, 1967).

Gerek yayım elemanlarının gerekse üreticilerin sahip oldukları bazı özellikler yayım çalışmalarını önemli derecede etkileyebilmektedir. Ancak bu çalışmada yayım elemanlarının sosyo ekonomik ve yayımcı niteliklerini etkileyen etmenler dikkate alınmış ve değerlendirmeler bu çerçevede yapılmıştır.

Çalışmanın başlıca amacı, kırsal ve kentsel kökenli yayım elemanlarının sosyo ekonomik ve yayımcı niteliklerini etkileyen etmenleri belirleyerek, karşılaştırmak ve bu farklılıklarını ortaya koyarak, farklılıkların istatistiki açıdan önemli olup olmadığını saptamaktır. Bu kapsamda, kırsal ve kentsel kökenli yayım elemanlarının sosyo ekonomik nitelikleri olarak, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, baba mesleği ve yıllık gelir, yayımcı nitelikleri olarak; yayım dersi alma, yayım kursu alma, yayım

hakkında önceden bilgi sahibi olma, isteyerek yayımcı olma, işini severek yapma, yayımcı olarak çalıştığı yıl, kullandığı yayım yöntemleri ve yayım araçları ele alınmıştır.

2. MATERYAL YÖNTEM

Araştırma Van ilinde yürütülmüştür. Çalışmanın ana verilerini, Van Tarım İl Müdürlüğü ve Tarım İlçe Müdürlükleri'nde çalışan yayım elemanlarından toplanan veriler oluşturmaktadır. Van ili ve ilçelerinde toplam 43 yayım elemanı çalışmaktadır. Bunlardan 28'i Tarım Bakanlığı'na bağlı kadrolu çalışırken, 15'i 4/B maddesi ile sözleşmeli personel statüsünde görev yapan tarım danışmanlarıdır (Anonim, 2006). Araştırmada tam sayım yöntemi kullanılmış (Güneş ve Arıkan, 1988) ve ulaşılabilen 41 yayım elemanı ile anket çalışması yapılmıştır.

Anket yolu ile elde edilen verilerin değerlendirilmesinde mutlak ve oransal dağılımlar ile bağımsızlık testi (khi kare) uygulanmıştır. Bağımsızlık testinde hata payı % 5 olarak alınmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1. Yayım Elemanlarının Sosyo Ekonomik Nitelikleri

Yayım elemanlarının sosyo ekonomik nitelikleri olarak; yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, köken, baba mesleği ve yıllık ortalama gelirleri ele alınmıştır. Yayım elemanlarının % 26.8'i kadın % 73.2'si erkek ve % 39.0'u kentsel % 61.0'i kırsal kökenlidir. Kentsel kökenli yayım elemanlarının % 43.8'i kadın % 56.2'si erkek, kırsal kökenli yayım elemanlarının % 16.0'sı kadın %

84.0'ü erkektir (Çizelge 3.1). Boyacı (1998), tarafından Manisa yöresinde yapılan bir araştırmada, yayım elemanlarının % 6.9'unun kadın, % 93.1'inin erkek, Yılmazçoban (2006) tarafından Çorum ilinde yapılan bir araştırmada yayım elemanlarının % 75.0'inin erkek, % 25.0'inin kadın, Alagöz (2005) tarafından Adana ilinde yapılan bir başka araştırmada yayım elemanlarının % 27.8'inin erkek, % 72.2'sinin kadın olduğu belirlenmiştir. Belay ve Abebaw (2004) tarafından Etopya'nın güney batısında yapılan bir araştırmada yayım elemanlarının % 87.1'inin erkek, % 18.9'unun kadın ve % 72.2'sinin kırsal % 27.8'inin kentsel kökenli olduğu saptanmıştır. Kumuk (1996) tarafından yapılan bir araştırmada, da yayım elemanlarının % 71.2'sinin kırsal % 28.8'inin kentsel kökenli oldukları belirlenmiştir. Bu değerler ülkemizdeki tarımsal yayım elemanlarının büyük çoğunluğunun erkek ve kırsal kökenli olduğunu göstermektedir. Kırsal kökenli yayım elemanları, çiftçilerin ve işletmelerin sorunlarını birinci dereceden anlayabilmektedir (Belay ve Abebaw, 2004). Bu nedenle, kırsal kökenli yayım elemanlarının yayım çalışmalarında daha başarılı olabilecekleri söylenebilir. Kırsal alanda kadın yayım elemanlarının sayısının azlığı dikkat çekmektedir (% 16.0). Ayrıca kırsal alanda kadınlara yönelik yayımın önemi giderek artmaktadır. Kırsal alandaki kadınlara ulaşmada, özellikle kadın yayım elemanlarına daha çok gereksinme vardır. Oysa mevcut kadın yayım elemanı sayısının azlığı yanında, olanlarında büyük çoğunluğunun kentsel kökenli olması, kırsal kadına ulaşmayı daha da güçleştirmektedir.

Yayım elemanlarının yaşları 26 ile 53 arasında değişmekte olup ortalama yayımcı yaşı 35.4'tür. Yayım elemanlarının % 26.8'i 26-30, % 58.5'i 31-40 ve % 14.7'si 41 ve üzeri yaş grubundadır. Bu değerlere göre Van

ilindeki yayım elemanlarının % 85.3'ü 40 yaş ve altındadır. Belay ve Abebaw (2004) tarafından Etopya'nın güney batısında yapılan bir araştırmada, yayım elemanlarının % 80.0'inin 33 yaşının altında ve ortalama yayımcı yaşının 28.6 olduğu saptanmıştır. Yılmazçoban (2006) tarafından yapılan araştırmada Çorum ilindeki yayım elemanlarının % 68.8'inin, Sivas ilindeki yayım elemanlarının % 48.98'inin 31-45 arasında olduğunu belirlenmiştir. Erkan ve Özçatalbaş (2001) tarafından GAP ve Çukurova bölgelerinde yapılan bir araştırmada yayım elemanlarının ortalama yaşı 35.2 olarak bulunmuştur.

Yayım elemanlarının % 87.8'i evlidir. Kentsel kökenli yayım elemanlarında bu oran % 93.8 ve kırsal kökenli yayım elemanlarında % 84.0'tür. Boyacı (1998) tarafından Manisa yöresinde yapılan bir araştırmada, yayım elemanlarının % 95.8'inin evli olduğu belirlenmiştir.

Yayım elemanlarının % 9.8'i lise, % 22.0'si yüksekokul, % 53.7'si lisans ve % 14.5'i yüksek lisans mezunudur. Kentsel kökenli yayım elemanlarının % 50.0'si lisans, kırsal kökenli yayım elemanlarının % 56.0'ı lisans mezunudur (Çizelge 3.2). Yayım elemanlarının büyük ölçüde lisans mezunu olduğu söylenebilir. Oktay ve Özkaya (1994) tarafından yapılan bir araştırmada, yayım elemanlarının % 60.5'inin Tarım Lisesi, % 34.2'sinin Ziraat Fakültesi mezunu ve % 2.3'ünün Yüksek Lisans yaptığı belirlenmiştir. Alagöz (2005) tarafından yapılan bir başka araştırmada yayım elemanlarının % 16.7'sinin Önlisans, % 61.1'inin Lisans, % 16.7'sinin Yüksek Lisans ve % 5.6'sının Doktora programlarından mezun olduğu saptanmıştır. Belay ve Abebaw (2004) tarafından Etopya'nın güney batısında yapılan bir araştırmada ise tüm yayım elemanlarının 4 yıllık yüksek okul

Çizelge 3.1 Yayım Elemanlarının Cinsiyetleri ve Kökenlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	7	43.8	4	16.0	11	26.8
Erkek	9	56.2	21	84.0	30	73.2
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

eğitimini tamamladığı ortaya konulmuştur.

Van'daki yayım elemanlarından Ziraat Fakültesi mezunlarının % 37.5'i kentsel, % 62.5'i kırsal kökenlidir. Bu sonuca göre, Van'daki yayım elemanlarının çoğu kırsal kökenlidir.

Yayım elemanlarının baba meslekleri incelendiğinde % 41.5'i memur %36.5'i çiftçi, %12.2'si işçi ve % 9.8'i serbest meslek grubundandır. Kentsel kökenli yayım elemanlarının % 43.7'inin baba mesleği memur, % 25.0'inin serbest meslek, % 18.8'inin çiftçi ve % 12.5'inin işçidir. Kırsal kökenli yayım elemanlarının ise % 48.0'inin baba mesleğinin çiftçi, % 40.0'inin memur, ve % 12.0'inin işçidir. Yılmazçoban (2006) tarafından yapılan bir araştırmada, Çorum'daki yayım elemanlarının % 27.27'sinin Sivas'takilerin % 22.45'inin baba mesleğinin çiftçi olduğu belirlenmiştir. Baba mesleği çiftçi olan yayım elemanlarının üreticilerle daha rahat ve kolay iletişim kurabileceği söylenebilir.

Bağımsızlık testine göre yayım elemanlarının baba meslekleri ile kökenleri arasında ve baba meslekleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P<0.05$). Baba mesleği çiftçi olanlar kırsal kökenli iken, memur olanlar kentsel kökenlidir. Kentsel kökenli ailelerin çocuklarının eğitim seviyesi kırsala oranla daha yüksek düzeydedir. Bunun en önemli nedeni olarak, kentsel kökenli ailelerin sahip oldukları eğitim olanaklarının kırsala oranla daha iyi olması gösterilebilir.

Yayım elemanlarının % 46.3'ü 10-13 bin YTL, % 36.6'sı 6-10 bin YTL, ve % 17.1'i ise 13 bin YTL üzeri yıllık gelire sahiptir. Ortalama yıllık gelirleri 11.3 bin YTL dir. Ortalama yıllık gelirin düşük bulunmasında ankete katılan tarım danışmanlarının ücretlerinin düşük olması etkili olmuştur.

3.2. Yayımçı Nitelikleri

Yayımçı nitelikleri olarak, yayım dersi alma, yayım kursu alma, yayım hakkında önceden bilgili olma, isteyerek yayımçı olma, işini severek yapma, kullandıkları yayım yöntemleri ve yayım araçları, yayımçı olarak çalıştığı yıl ve yayım dışında çalışma istekleri gibi özellikler ele alınmıştır.

Yayım elemanlarının % 70.7'si yayım dersi almıştır. Kırsal kökenli yayım elemanlarının % 68.0'i kentsel kökenli yayım elemanlarının % 75.0'i yayım dersi almıştır (Çizelge 3.3). Yayım elemanlarının yayım dersi almaları mesleki açıdan çok önemlidir. Çünkü tarımsal yayım ile ilgili altyapının oluşması ancak tarımsal yayım dersinin alınması ile olasıdır. Yapılan bağımsızlık testine göre yayım elemanlarının yayım dersi almaları ile mezun oldukları fakülte arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0.05$).

Etkin bir yayım sisteminin en önemli ögesi sürekli ve düzenli hizmet içi eğitimidir (Kızılaslan ve Sipahi, 1999). Yayım elemanlarının kendilerini mesleki açıdan geliştirmeleri, yayım alanında meydana gelen değişimleri izlemeleri ve uygulamada meydana gelen sorunlara çözüm bulabilmeleri için mutlaka yayım ile ilgili olarak kurs veya hizmet içi eğitim almaları gerekmektedir. Van ilindeki yayım elemanlarının % 68.3'ü yayım kursu veya hizmet içi eğitim almıştır. Yayım elemanlarının % 31.7'si ise yayım kursu veya hizmet içi eğitim almamıştır. Yapılan bir araştırmada Sivas'taki yayım elemanlarının % 71.4'ü Çorum'dakilerin % 86.4'sı hizmet içi eğitim almıştır (Yılmazçoban, 2006).

Bireylerin mesleki eğitim almadan önce mesleklerine ilişkin önceden bilgi sahibi olması, mesleklerini seçmede ve severek yapmalarında önemli olmaktadır. Bağımsızlık testine göre yayım

Çizelge 3.2 Yayım Elemanlarının Kökenlerine Göre Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Lise	1	6.3	3	12.0	4	9.8
Yüksek okul	4	25.0	5	20.0	9	22.0
Lisans	8	50.0	14	56.0	22	53.7
Yüksek Lisans	3	18.7	3	12.0	6	14.5
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

elemanlarının daha önceden yayımı bilmeleri ile isteyerek yayımcı olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P<0.05$). Bu sonuca göre, yayım konusunda önceden bilgi sahibi olanlar isteyerek yayım elemanı olmuşlardır.

Kırsal kökenli yayım elemanlarının yayımla ilgili önceden bilgi sahibi olma oranlarının daha yüksek olması beklenir. Çünkü kırsal kökenli ailelerin ana geçim kaynağı tarımdır ve bu aileler yayım çalışmalarından haberdar olmaktadır. Bu nedenle, kırsal kökenli yayım elemanlarının, kentsel kökenli yayım elemanlarına göre yayımla ilgili önceden bilgi sahibi olma düzeyleri daha yüksektir. Nitekim araştırma sonucu da bunu desteklemektedir. Yayımla ilgili önceden bilgisi olanların % 56.5'i kırsal kökenli, % 43,5'i kentsel kökenlidir.

Yayım elemanlarının uygulamada başarılı olmalarında, mesleklerini isteyerek seçmeleri etkili olabilmektedir. Araştırmada, isteyerek yayım elemanı olanların oranı % 56,1'dir. Ancak kökenleri açısından baktığımızda, isteyerek yayım elemanı olanların % 52.2'si kırsal, % 47.8'i kentsel kökenlidir. İşini severek yaptığını ve yaptığı işinden tatmin olduğunu belirten yayım elemanlarının % 64.0'ü kırsal, % 36.0'sı kentsel kökenlidir. Kırsal kökenli yayım elemanlarının, işlerini severek yapma oranları kentsele göre daha fazladır. Bu sonuçta, kentsel kökenlilerin kırsal alana uyumdaki sorunları ve beklentilerini karşılayamamaları etkili olabilmektedir.

Tarımsal yayımda birçok eğitim tekniğinden yararlanılır. Öğretim tekniği iyi

seçilmediği veya iyi uygulanmadığı zaman, yayım çalışmalarının başarı olasılığı zayıftır (Taluğ ve Tatlıdil, 1993). Ancak kullanılacak teknik, üreticilerin eğitim seviyesine, yenilikçi olma veya olmama durumlarına, yaşadıkları bölgeye, gelir seviyelerine gibi birçok faktöre bağlıdır. Bu nedenle kullanılacak öğretim tekniğinin belirlenmesinde bunların dikkate alınması gerekmektedir. Tarım Bakanlığı yayım çalışmalarında grupsal yöntemler, bireysel yöntemlere göre daha fazla tercih edilmekte ve uygulanmaktadır. Grupsal yöntemin bireysel yöntemle göre bazı üstünlükleri (maliyetinin azlığı, daha fazla kişiye ulaşma, daha az yayım elemanı gerektirmesi gibi) bunda etkili olabilmektedir. Ancak, araştırmada yayım elemanlarına uygulamada tercih ettikleri yöntem sorulmuştur. Bireysel yöntemi tercih edenlerin % 39.1'i kırsal, % 18.8'i kentsel, grupsal yöntemi tercih edenlerin % 50'si kentsel, % 21.7'si kırsal kökenlidir. Bu oranlar dikkate alındığında kentsel kökenli yayım elemanlarının daha çok grupsal yöntemi, kırsal kökenli yayım elemanlarının ise bireysel yöntemi tercih ettikleri söylenebilir.

Tercih ettikleri öğretim tekniği ile eğitim durumu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P<0.05$). Kişilerin eğitim seviyesinin, tercih ettikleri yayım yöntemini etkilediği söylenebilir. Yayım elemanlarının eğitim seviyesi yükseldikçe, bireysel ve grupsal yöntemi beraber kullanım tercihleri artmaktadır.

Üreticilerle etkili bir iletişim kurmada, kullanılan öğretim tekniklerinin yanı sıra

Çizelge 3.3 Yayım Elemanlarının Kökenlere Göre Yayım Dersi Ve Yayım Kursu Alma Durumları

Yayım Dersi Alma	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	12	75.0	17	68.0	29	70.7
Hayır	4	25.0	8	32.0	12	29.3
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

Yayım Kursu Alma	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	11	68.8	17	68.0	28	68.3
Hayır	5	31.2	8	32.0	13	31.7
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

kullanılan yayım araçları da önemli olmaktadır. Öğretim tekniğinin ve kullanılacak yayım aracının çalışmanın amacı dikkate alınarak seçilmesi gerekmektedir. Amaca göre belirlenmiş teknik ve araç yayım elemanlarının beklenen sonuçlara ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Özellikle göze ve kulağa hitap eden eğitim araçlarının kullanılması eğitimin etkinliği açısından son derece önemlidir. (İçer, 1998). Görsel araçların kullanımının yaygınlaşması yayım çalışmalarının etkinliğini ve başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Araştırmada kentsel kökenli yayım elemanlarının % 31.3'ü kırsal kökenli yayım elemanlarının % 16.0'sı yayım çalışmalarında projeksiyonu kullanmaktadır (Çizelge 3.5).

Bağımsızlık testine göre, eğitim durumu ile kullanılan yayım araçları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P < 0.05$). Lisans mezunları projeksiyon ve videoyu, yüksek lisans mezunları da projeksiyonu daha çok kullanmaktadır.

Tüm meslek dallarında deneyim aranan bir özelliktir. Yayım elemanları için deneyim, birçok mesleğe göre daha fazla

önem taşımaktadır (Kumuk, 1996). Mesleki deneyime sahip yayım elemanları, üreticilerle daha rahat iletişim kurmakta, uygun öğretim teknikleri ve yayım araçlarının seçiminde ve uygulamada daha başarılı olabilmektedir. Kırsal kökenli yayım elemanlarının % 60.0'ı kentsel kökenli yayım elemanlarının % 56.3'ü beş yıl ve üzerinde yayım deneyimine sahiptirler (Çizelge 3.6).

Kentsel kökenli yayım elemanlarının % 68.8'i kırsal kökenli yayım elemanlarının da % 48.0'i yayım dışında farklı bir alanda çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Yayım elemanlarının hedef kitlesi tarımsal üretimde bulunan üreticilerdir. Kırsal kesimde genel olarak ulaşım, iletişim, sağlık ve sosyal olanaklar kente göre daha düşük seviyelerde hatta bazı yerlerde birçoğu bulunmamaktadır. Bunların yanında, kırsal kesimdeki üreticilerin eğitim seviyeleri düşük ve ekonomik olanakları sınırlıdır. Bir yandan uygulamadaki güçlükler ve kırsal alandaki olanakların yetersizliği, diğer yandan kentsel kökenli yayım elemanlarının özellikle kırsal kesimdeki yapıyı ve yaşamı görece olarak daha az bilmesi, kentsel kökenli

Çizelge 3.4 Yayım Elemanlarının Tercih Ettikleri Yayım Yöntemleri

Yayım Yöntemi	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bireysel Yöntem	3	18.8	9	39.1	12	30.8
Grupsal Yöntem	8	50.0	5	21.7	13	33.3
Bireysel ve Grupsal Yöntem	5	31.2	9	39.2	14	35.9
Toplam	16	100.0	23	100.0	39	100.0

Çizelge 3.5 Yayım Elemanlarının Kullandıkları Yayım Araçları

Kullandığı Yayım Araçları	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Projeksiyon	5	31.3	4	16.0	9	22.0
Video	5	31.2	11	44.0	16	39.0
Projeksiyon ve Video	6	37.5	10	40.0	16	39.0
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

Çizelge 3.6 Yayım Elemanlarının Yayımçı Olarak Çalışma Yılları

Yayımçı Olarak Çalışma Yılı	Kentsel		Kırsal		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-6 Ay	-	-	2	8.0	2	4.9
6-12 Ay	1	6.1	-	-	1	2.4
1-3 Yıl	3	18.8	4	16.0	7	17.1
3-5 Yıl	3	18.8	4	16.0	7	17.1
5+ Yıl	9	56.3	15	60.0	24	58.5
Toplam	16	100.0	25	100.0	41	100.0

yayım elemanlarının yayım dışında farklı bir alanda çalışma isteklerinin kırsal kökenli yayım elemanlarına oranla daha fazla olmasına neden olmaktadır. Ayrıca yayım elemanlarını kırsal alandaki yaşama uyumdaki bazı zorlukları ve beklentilerinin karşılanamaması da bunda etkili olabilmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarım salı kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi ve üreticilerin yaşam seviyelerinin yükselmesi, başarılı ve etkin yayım çalışmaları gerektirmektedir.

Başarılı ve etkin yayım çalışmalarında ise yayım elemanlarının rolü büyüktür. Yayım elemanlarının uygulamadaki başarılarında sosyo-ekonomik ve yayımcı nitelikleri etkili olabilmektedir. Bu çalışmada, kırsal ve kentsel kökenli yayım elemanlarının sosyo-ekonomik ve yayımcı niteliklerini etkileyen etmenler belirlenerek karşılaştırılmış ve istatistiki açıdan farklılıkları ortaya konulmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre, kadın yayım elemanı sayısı erkek yayım elemanına göre oldukça düşüktür (%26.8). Cinsiyetler arasında bir dengesizlik söz konusudur. Kırsal ve kentsel kökenli yayım elemanları açısından bakıldığında ise durum daha da kötüdür. Kırsal kökenli yayım elemanlarının sadece %16.0'sı kadındır. Bu durum uygulamadaki başarıyı etkileyebilmektedir. Kırsal alanda kadınlara yönelik yayım çalışmalarının yetersizliği ve kadınların dezavantajlı grup içinde yer almaları göz önüne alındığında, kadın yayım elemanlarının önemi daha da artmaktadır. Uygulamadaki yayım çalışmalarının başarısını arttırmada cinsiyet dengesinin kurulması ve bu açıdan kadın yayım elemanını sayısının arttırılması gerekmektedir.

Araştırmada, kırsal kökenli yayım elemanlarının, % 16.0'sı kadın % 84.0'ü erkek, % 84.0'ü evli, % 56.0'sı lisans mezunu ve % 48.0'inin baba mesleği çiftçidir. Kentsel kökenli yayım elemanlarının ise, % 43.8'i

kadın % 56.3'ü erkek, % 93.8'i evli, % 50.0'si lisans mezunu ve % 43.8'sinin baba mesleği memurdur.

Yayım elemanlarının kökenleri ile baba mesleği arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Kırsal kökenli yayım elemanlarının çoğunluğunun baba mesleği çiftçi iken, kentsel kökenlilerin baba mesleği memurdur. Kırsal kesimde ana geçim kaynağı büyük ölçüde tarımsal üretime dayandığı düşünüldüğünde bu sonuç doğal olmaktadır.

Kentsel kökenli yayım elemanlarının, kırsal kökenlilere göre yayım dersi alma oranları daha yüksektir (%75.0). Yayım dersini alma büyük ölçüde mezun olunan fakülteyle ilgilidir. Bazı Ziraat Fakültelerinde yayım dersi zorunlu iken bazılarında değildir. Diğer yandan kırsal kökenliler yayımla ilgili önceden bilgi sahibidir (%65.5). Kırsal kökenlilerin çoğunlukla baba mesleklerinin çiftçi olması, yayım konusunda önceden bilgi sahibi olmalarında etkilidir. Yayım konusunda önceden bilgiye sahip olma ile isteyerek yayımcı olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kırsal kökenliler kent kökenlilere göre, isteyerek yayım elemanı olmuşlardır (%52.2). Yayım konusunda önceden bilgi sahibi olanlar, yayımcı olmayı isteyerek tercih etmiştir. Kırsal kökenli yayım elemanlarının, işlerini severek yapma oranları kentsele göre daha fazladır (%64.0). Yayım çalışmalarının uygulanmasında işini severek yapmanın başarıda etkili olduğu düşünülebilir. Yayımla ilgili önceden bilgi sahibi olmak, isteyerek yayım elemanı olmayı etkilemektedir. Bu nedenle tüm Ziraat Fakültelerinde Tarımsal Yayım zorunlu ders olmalıdır. Kırsal kökenlilerin işini kentsel kökenlilere göre daha fazla sevmelerinde, kırsal alanı daha iyi tanımaları ve yayımı önceden bilmeleri ve baba mesleklerinin çiftçi olması etkili olabilmektedir. Kırsal kökenlilerin yayım deneyimi (%60.0) daha fazladır. Bu da yine daha önce kırsal alanda yaşamaları ve baba mesleklerinin büyük ölçüde çiftçi olmasıyla ilgilidir.

Kullanılan yayım yöntemi ve araçları ile eğitim durumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Kentsel kökenli yayım elemanları daha çok grupsal (% 61.5), kırsal kökenli yayım elemanları ise bireysel yöntemi tercih etmektedir (% 75.0). Eğitim durumu yükseldikçe bireysel ve grupsal yöntemi beraber kullanma tercihleri artmaktadır.

Yayım elemanlarının eğitim durumları ile kullandıkları yayım yöntemleri ve kullandıkları yayım araçları arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu belirlenmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe modern eğitim araç ve yöntemlerini kullanma oranı artmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe, yayım elemanlarının yayım yöntemi ve araçlarının seçiminde ve kullanımında daha başarılı ve etkili olabilecektir.

Yayım elemanlarının % 31.7'si yayım konusunda bir hizmet içi eğitim veya kursa katılmamıştır. Oysa yayım konusundaki yeni teknikleri, uygulamaları, yeni yayım araçlarını öğrenmede hizmet içi eğitim, önemli bir işlev taşımaktadır. Yayım çalışmalarında başarı, büyük ölçüde nitelikli ve eğitilmiş yayım elemanları ile olasıdır. Etkin bir yayım çalışması için yayım elemanlarının teknik bilgileri kadar yayımcı niteliklerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Nitelikli yayım elemanlarının hedef kitleyi tanımada, hedef kitleye uygun yayım yöntem ve araçlarını seçmede ve uygulamada daha başarılı olmaları açıktır. Bu nedenle başarılı yayım çalışmalarının uygulanmasında, yayım elemanlarının öncelikle düzenli ve sürekli olarak hizmet içi eğitimden geçirilmeleri bir gerekliliktir.

5. KAYNAKLAR

- Alagöz, E., 2005. *Aşağı Seyhan Ovasına Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayım Elemanlarınca Götürülen Yayım Hizmetlerinin Analizi*. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans tezi), Adana.
- Anonim., 2006. Van Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları. Van.
- Belay, K., Abebaw, D., 2004. Challenges Facing

- Agricultural Extension Agents: A case study from South-western Ethiopia. *African Development Review*, 16 : (1), 139-168.
- Boyacı, M., 1998. *Tarımsal Bilgi ve Teknoloji Akış (Enformasyon) Sisteminin Yapısal Özellikleri, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerinde Bir Araştırma: Manisa İli Örneği*. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Doktora tezi) İzmir.
- Erkan, O., Özçatalbaş, O., 2001. Çukurova ve GAP Bölgesi Kamu Yayımcı ve Araştırmacılarına Yönelik Eğitim Programlarının Oluşturulması. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 14* : (1): Antalya, 89-100.
- Güneş, T., Arıkan, R., 1988. *Tarım Ekonomisi İstatistiği*. A.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Kitabı. No: 1049, Ankara 168s.
- İçer, N., 1988. *Görüntülü ve Sesli Yayım Hazırlama ve Kullanma Teknikleri 1*. TOKB. Dagmen. Ankara.
- Kızılaslan, N., Sipahi, C., 1999. Tokat İli Artova İlçesinde Tarımsal Yayım Çalışmaları. *GOPÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi 16*: (1): Tokat, 51-69.
- Kumuk, T., 1996. Ege Bölgesinde Seçilmiş Bazı Yörelere Kırsal Kalkınmada Kullanılan Yayım Yaklaşımlarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Basım evi Bornova, 125
- Oktay, E., Özkaya, T., 1994. Kaliteli Üzüm, İncir ve Domates Üretiminde Tarımsal Yayımın Etkileri. *Türkiye I. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi* 13-16 Ekim İzmir.
- Şenocak, C., 1967. *Yayım ve Haberleşme*. Güzel Sanatlar Matbaası Ankara.
- Taluğ, C., Tatlıdil, H., 1993. *Tarımsal Yayım ve Haberleşme* A.Ü. Ziraat Fakültesi Ders Notu No: 141 Ankara.
- Yılmazçoban, M., 2006. *Türkiye'de Geleneksel Yayım Yaklaşımı ile Eğitim Ziyaret Yayım Yaklaşımının Karşılaştırmalı Analizi (Çorum ve Sivas İlleri Örneği)*. GOPÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek lisans tezi), Tokat.

Sorumlu Yazar

Hacer Çelik ATEŞ

celikha@yahoo.com

Geliş Tarihi : 14.05.2007

Kabul Tarihi : 10.10.2007